

Vzdelávací systém v Maďarsku – prehľad

Ing. Beata Menzlová

Ministerstvo školstva: www.om.hu

Celkový prehľad:

V Maďarsku je dvanásťročná povinná školská dochádzka. Školský systém vytvárajú:

- **Materské školy**
- **Všeobecné školy:**
 - nižší stupeň – 1. až 4. ročník,
 - vyšší stupeň – 5. až 8. ročník.
- **Stredné školy:**
 - gymnáziá – 4, 5, 6 a 8 ročné,
 - stredné odborné školy – 4 a 5 ročné,
 - odborné učilištia – 4 ročné,
 - špeciálne učilištia – 2-3 ročné.
- **Vysoké školy:**
 - vysoké školy odborné – 4 roky,
 - vysoké školy pre učiteľov – 3-4 roky,
 - vysoké školy pedagogické – 4 roky,
 - univerzity – 5 rokov

Pre znevýhodnené deti a mládež existujú špeciálne školy.

Školstvo sa riadi predovšetkým školskými zákonmi, ktoré sú pripravované legislatívne vládou a do konečnej verzie spracováva Ministerstvo školstva po porade s oficiálnymi orgánmi a odborníkmi. Konečná verzia musí byť schválená Parlamentom a minister školstva zodpovedá za jeho plnenie. Medzi najvýznamnejšie školské zákony patrí zákon o verejnom školstve z roku 1985 v ktorom sa deklaruje profesijná nezávislosť vzdelávacích inštitúcií, zákon o reforme školstva z roku 1990 umožnil vznik cirkevných a súkromných škôl, čím umožnil monopol štátu vo vzdelávaní, zákon z roku 1990 o miestnej samospráve zvýšil ich finančnú a politickú nezávislosť a zriaďovateľmi väčšiny základných a stredných škôl sa stali miestne samosprávy, zákon o právnom postavení štátnych zamestnancov z roku 1992, ktorý prehlásil učiteľa za štátneho zamestnanca a centrálnie stanovil ich pracovné predpoklady a platový systém. V roku 1993 bol prijatý zákon o verejnom školstve, ktorý stanovil práva vo verejnom vzdelávaní vrátane práva slobodne zakladať a prevádzkovať vzdelávacie inštitúcie. Týmto predpisom bola zavedená povinná základná skúška na konci 10. ročníka vo veku 16 rokov, čím sa vytvoril štatutárny predel medzi základným a odborným vzdelávaním v 16 namiesto 14. veku dieťaťa. Zákon o odbornom školstve zvýšil vekovú hranicu pre vstup do odborného vzdelávania na 16 rokov a bol zavedený katalóg kvalifikácií, ktorý definuje kvalifikácie uznávané štátom, požiadavky pre prijímacie skúšky a úroveň a dĺžku vzdelávania. V roku 1996 sa predĺžila povinná školská dochádzka o dva roky a preto deti, ktoré začali chodiť do školy v školskom roku 1998/1999 alebo neskôr musia školu navštevovať do 18 roku života.

Hlavným rysom maďarského verejného školstva je jeho decentralizácia. Minister školstva nemá právo vydávať prevádzkovateľom škôl a vzdelávacím inštitúciám priame nariadenia. Ministerstvo školstva zodpovedá za centrálnu riadenie verejného školstva, vysokého školstva

a odbornej prípravy. Značná právomoc je daná miestnej a inštitucionálnej správnej úrovne, kde sú obce povinné zabezpečiť základné verejné vzdelávanie a zodpovednosť miestnych samospráv je veľmi rozsiahla. Rozhoduje o zriaďovaní a zrušení a reorganizovaní inštitúcií, o zameraní určitých programov a o finančných rozpočtoch. Ďalej zodpovedá za veľkosť a organizáciu školy, menuje riaditeľa, miestne učebné osnovy, hodnotí dosahovanú odbornú úroveň, využitie rozpočtu atď. Menšie množstvo stredných všeobecne vzdelávacích škôl zriaďujú župy, ktoré majú odbornú právomoc ako obce. V mestských radách väčších miest zodpovednosť za školstvo majú samostatné organizačné jednotky, v menších obciach jeden úradník. V menších obciach dohliada na miestne školstvo obvykle štátny notár. Za financovanie vzdelávania zodpovednosť nesie predovšetkým štát. Výšku štátneho príspevku vo verejnom školstve musí byť každoročne stanovená zákonom o štátnom rozpočte.

Predškolská výchova je zabezpečená v materských školách(óvodák) pre deti od 3 rokov. Cieľom materských škôl je pripraviť deti na život v spoločnosti a vo vzdelávaní a rozvíjať ich zručnosti a schopnosti. Dochádzka je od 5 roka povinná. V materskej škole sú pod dohľadom odborníkov, ktorí zisťujú či sú deti dostatočne zrelé pre školskú dochádzku. Základnú školu navštevujú deti od 6 roka života, a ktoré nie sú ešte zrelé zostávajú ešte jeden rok v materskej škole. Materské školy vystavujú vysvedčenie o zrelosti. Hlavnou úlohou základnej školy, ktorá je určená žiakom od 6.-14 rokov je poskytnúť základné vedomosti a zručnosti, pripraviť žiakov na základnú skúšku a nasmerovať ich k povolaniu, ktoré by najlepšie vyhovovalo ich záujmom, schopnostiam a nadaniam. Po štyroch rokoch dochádzky je možné, aby žiaci pokračovali na vyššom stupni tejto školy, alebo v príslušnom ročníku gymnázia. Základnou požiadavkou pre školskú dochádzku je vysvedčenie zrelosti, ktoré vystavujú materské školy, ale zákon umožňuje zložiť individuálnu prijímaciu skúšku, ale len u požiadaviek na vzdelávanie iných školách ako miestnych. Miestne školy sú povinné prijať deti, ktoré sú pre školskú dochádzku zrelé. Základné vzdelanie je bezplatné, okrem súkromných škôl. Mnoho základných škôl má aj špeciálne triedy 9. a 10. ročník, kde je zabezpečené odborné vzdelávanie pre deti z menej majetných rodín, ktoré často vyžadujú zvláštnu opateru, ktoré by neboli schopní študovať na gymnáziách alebo odborných školách. Niektoré školy sú zriadené pri vysokých školách pedagogických: Metódy výuky si môžu učitelia vybrať po konzultácií s riaditeľom školy a s ostatnými učiteľmi, také ktoré najviac vhodné. Žiaci sú hodnotení pravidelne, známami 5 (výborná – 1(nedostatočná) Na polroka a na konci dostávajú výsledné známky z každého predmetu na základe priebežného hodnotenia. Záverečné na konci schvaľuje pedagogická rada a tieto rozhodujú, či žiak postúpi do ďalšieho ročníka. Po ukončení ZŠ nemusí zložiť záverečné skúšky a nedostávajú záverečné vysvedčenie. Inštitúcie vyššieho sekundárneho vzdelávania sa rozdeľujú na dva typy, podľa toho, či ponúkajú všeobecné alebo odborné vzdelávanie – s maturitnou skúškou. Všeobecná vzdelávacia škola je gymnázium. Existujú v troch formách – osemročné (10-18 rokov) šesťročné (12-18 rokov) a štvorročné (14-18 rokov) Existujú gymnáziá, ktoré sú zriadené pri vysokých školách, kde je spravidla vysoká úroveň. Školy sú bezplatné, okrem súkromných, kde sa môže požadovať poplatok. Mimoškolská činnosť je platená. Hodnotenie prebieha podobne ako na ZŠ. Štúdium je ukončené maturitnou skúškou. Požiadavky na MS sú definované vládou vo zvláštnom predpise. Koná sa na konci 12. alebo 13. ročníka. Prebieha pred skúšobnou komisiou, ktorá je zložená z učiteľov školy a predseda komisie je zástupca školského úradu. Skúška sa skladá z 5 predmetov, z nich sú 2 voliteľné a má písomnú aj ústnu časť. Maturitná skúška je základným predpokladom k prijatiu na VŠ. Od roku 2002 sa zavedením Národného základného učiva , maturitná skúška z každého predmetu prebieha na 2 úrovniach a to základná a pokročilá.

Stále viac je obľúbené postsekundárne štúdium, ktoré prebieha na gymnáziách, na vysokých školách alebo iných k tomu oprávnených inštitúciách. Druhým typom škôl postsekundárneho vzdelávania sú stredné školy odborného vzdelávania- štúdium je ukončené maturitnou skúškou. Typickými školami tohto druhu sú technikum (päťročná stredná odborná škola, ktorá poskytuje výučbu odborných predmetov), szakközépiskola (štyri alebo päťročná stredná odborná škola, ktorá poskytuje prípravu pre sektor služieb, alebo štvorročné odborné školy, ktoré poskytujú aj vysvedčenie o maturitnej skúške aj vysvedčenie o odbornej skúške). Tieto školy v súčasnosti poskytujú odborné aj všeobecné vzdelávanie a ďalej pripravujú na štúdium na vysoké školy. Odborné školy sú spojené s miestnym priemyslom / závodmi, ktoré sú povinné spolufinancovať školy. Chlapci (vek 14-19 rokov) sa orientujú predovšetkým na školy, ktoré majú zameranie technického charakteru a dievčatá na služby a obchod. Vzdelávanie je bezplatné a hodnotenie, známkovanie a záverečná skúška je podobná ako na gymnáziách. Popri maturitnej skúške môžu žiaci zložiť odbornú skúšku z písomnej, ústnej a praktickej časti pred skúšobnou komisiou. Po zvládnutí získavajú kvalifikačné osvedčenie, ktoré je celoštátne uznávané a umožňuje im pracovať ako kvalifikovaný pracovník alebo technik.

Spracovala: Beata Menzlová na základe podkladov z internetu

24	F	Štúdium medicíny					
23	F						
22	E	Egyetem Univerzita (štúdium	Főiskola neuniverzitná vysoká				
21	E	spravidla 5ročné)	škola (4 ročné štúdium)	Neuniverzitní štúdium 3 ročné			
20							
19	D	Doplnkový rok určený pre špeciálne voliteľné kurzy		Príprava ku skúške technika			
18	C	Gimnázium osemročné					
17	B	gymnázium					
16	A		Gimnázium štvorročné gymnázium	Szakközépiskola Stredná odborná škola	Szaktudásképző iskola odborná škola pre kvalifikovaných pracovníkov	Szakisiskola odborná škola zameraná na profesiu	
15			Gimnázium šesťročné gymnázium				
14				Általános iskola – felső tagozat			
13				Základná škola – 2. stupeň			

12			
11			
10		Általános iskola – alsó tagozat základná škola 1. stupeň	
9			
8			
7			
6		Óvoda – posledný povinný rok v materskej škole	
5		Óvoda materská škola	
4		určená pre deti od troch rokov Dochádzka je nepovinná, okrem posledného ročníka	
3		Bölcsöde jásle	
		nie je povinná školská dochádzka	